

vrijedne dekorirane keramike. — U župnoj crkvi Sv. Antuna su orgulje bidermajerskih obilježja koje je 1858. načinio zagrebački orguljar P. Pamp; ubrajaju se među najvrsnija ostvarenja orguljarstva sred. XIX. st. u Hrvatskoj. Crkva je stradala u ratu 1992.

LIT.: J. Meder, *Orgulje u Hrvatskoj*, Zagreb 1992.

R

LASINJSKA KULTURA, eneolitička kultura na prostoru sr. i SZ Hrvatske, S Bosne, kontinentalne Slovenije, austr. Koruške i Štajerske te Transdanubije u Mađarskoj. Ime je dobila po lok. *Lasinja*. U ranoj fazi te kulture još su uvijek prisutne neolitičke tradicije (neukrašena keramika). Klasična faza je zastupljena velikim brojem naselja: Ljubljansko barje (Resnikov prokop), Drulovka kraj Kranja, Cerje Tužno i Cerje Novo u Hrvatskom zagorju i dr. U keramičkome materijalu ističu se oblici vrčeva i zdjele na visokoj trbušastoj nozi ukrašeni urezivanjem i ubadanjem. Mlada faza pokazuje procvat dekoracije za koju se kombiniraju urezivanje i žigosano ubadanje (pravocrtni motivi, girlande i dr.). Naselja iz te faze nađena su u Požeškoj kotlini (Novoselec, Gradac, Ašikovci), a u njima je uz spomenutu keramiku prisutna i idolooplastika. Naselja lasinjske kulture pretežno su jamsko-zemuničkoga tipa, premda su poznati i pravokutni oblici veoma dugih kuća (Cerje Novo, kuća duga 30–40 m). Uz lasinjsku se populaciju veže početak sojeničkoga stanovanja u istočnoalpskome prostoru (Ljubljansko barje). L. k. trajala je tijekom čitava ranog, srednjeg i dijelom kasnog eneolitika (← 2400. do ← 1900) a nestala je prodorom vučedolske kulture na to područje.

LIT.: S. Dimitrijević, *Problem neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Jugoslaviji*. Opuscula archaeologica, I, Zagreb 1961. — J. Korošec, *Nekaj neolitskih i eneolitskih problemov v okolici Križevcev na Hrvatskem*, Zbornik Filozofske fakultete Ljubljana, 1962. — S. Dimitrijević, *Lasinjska kultura*, u djelu: *Praistorija jugoslavenskih zemalja*, III, Sarajevo 1979. S. Dim.

LASLO, Aleksander, arhitekt i stručni pisac (Celje, 18. X. 1950). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1976 (A. Dragomanović). Autor je projekata za industrijske (naftovodni terminal u Omišlju na Krku, 1977), komunalne (trafostanica, Centar I u Zagrebu, 1985) te stambeno-poslovne zgrade (Martinovka u Zagrebu, 1992). Istražuje povijest novije arhitekture, članke objavljuje u stručnom i dnevnom tisku. Autor je izložbi »Zlatko Neumann i sedam svjetiljki Novog građenja« (Zagreb, 1990), »Die Loos-Schule in Kroatien« (u okviru izložbe Adolf Loos, Beč 1989) te »La chiesa moderna croata« (u okviru izložbe »Architettura e spazio sacro nella Modernità«, Venezia 1992).

BIBL.: *Parabola o ugrađenoj kući*, ČIP, 1977, 292; *Arhitektonski vodič: Zagreb—Donji grad, XIX. i XX. stoljeće*, ibid., 1982, 354; *Internacionalni natječaj za generalnu regulatornu osnovu grada Zagreba 1931*, ibid., 1984, 370; *Aladar Baranyai i građanski ideal*, Arhitektura, 1983–1984, 186–188; *Arhitektonski vodič: Individualno stanovanje u Zagrebu 1900–1940*, ibid.; *Rudolf Lubinsky: prilog definiciji stambenog tipa*, ibid., 1984–1985, 189–195; *Arhitektonski vodič: zagrebačka arhitektura 30-ih*, ibid., 1987, 200–203; *Die Loos-Schule in Kroatien* (katalog), Wien 1989; — *Ivan Zemljak u Zagrebu*, ČIP, 1993, 464–469; *Architecture of Modern Bourgeois Zagreb*, u knjizi: *Modern Zagreb*, Zagreb—Kopenhagen 1993. F. Vu.

LASTOVAC, Frano Antica → ANTICA, FRANO

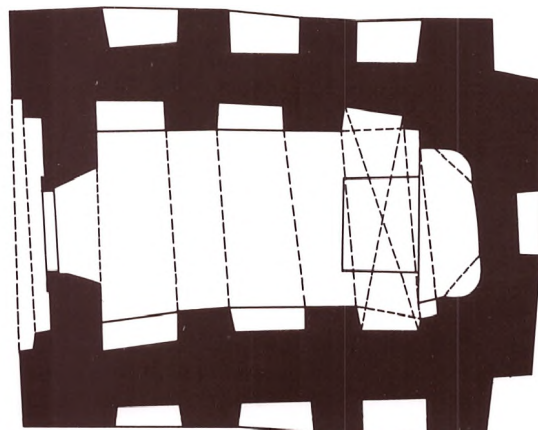
LASTOVO, otok u J Jadranu s istoimenim naseljem. Najstariji tragovi života na otoku potječu iz kasnoga neolitika. Ulomci ranobrončanih posuda nađeni su u špiljama Rači i Puzavici, a posude tipa *gnatia* svjedoče o dodirima s grč. kulturom. Niz prapov. gomila nalazi se na pogodnim bregovima i prijevajima, dok se prapov. naselje nalazilo vjerojatno na mjestu današnjega Lastova. U luci Ublj najkasnije u Augustovo doba osn. je ant. naselje od kojega su sačuvani temelji sklopa zgrada. Iskapanja ranokršć. jednobrodne crkve iz V–VI. st. dokazuju nastavak života nakon sloma ant. civilizacije. Osim mozaika s prikazom dupina, reljefa s križem između janjadi te jednostavnih sarkofaga, pronađeni su i ostaci ranosrednjovj. crkvice Sv. Petra, smještene u svetištu ant. crkve. — Otok je protkan mrežom crkvice. Na pola puta između Ubla i sela nalazi se predromanička jednobrodna crkva Sv. Luke iz XI. st. Iz istoga su doba bile crkvice Sv. Jurja na obližnjemu otočiću Priještupu, a na Sušcu trobrodna crkva pokraj ostataka rim. gospodarskih nastambi. Tu je, kao i uvrh glavnoga naselja Lastova, bila bizantska utvrda za osiguranje jadranskoga plovna puta u doba cara Justinijana (VI. st.). Sv. Ćibrijan u Skrivenoj luci i Sv. Mihovil u istoimenoj luci podignute su u XIV. st., a crkva Sv. Jurja na Humu, najvišem lastovskom vrhu, potječe iz XV. st.

Današnje se naselje smjestilo na strmoj padini amfiteatralna oblika. U zavojitim ulicama, popločanim kamenim oblicima, nižu se kuće koje

Ž. LAPUH, *Tajna promjene*

najčešće imaju prostranu središnju prostoriju u prizemlju i na katu, okruženu manjim sobama. Pred pročeljem je često terasa sa sjenicom u kojoj su zidane klupe. Nadvratnici starijih kuća nose monogram IHS. Oko mjesta je podignut sustav utvrda. Kaštel iz XV–XVI. st. smješten na odavna utvrđenoj *Glavici* iznad sela, gdje se nalazilo ranosrednjovj. naselje, srušen je 1607. nakon poznate lastovske bune 1602–03. Na istome su mjestu 1808. podignuli Francuzi čvrst toranj; tada su izgrađene još tri utvrde i dvije baterije. Stara *Kula* na Prijevoru građena za morejskoga rata danas je preinačena u kuću, a *Fortica* — utvrda sučelice njoj — sačuvana je tek u temeljima. Iznad sela i župne crkve bio je u XIV. st. podignut knežev dvor (preuređen u XVI. st., srušen krajem XIX. st.). Trijem na trgu pred župnom crkvom zidan je krajem XVIII. st. U selu su iz XIV. st. crkve Sv. Martina, Sv. Ivana (dovršena tek 1418), Sv. Antuna (preuređena u XVII. st.) i Sv. Vlaha (preinačena u XVIII. st.). Iz XV. su st. kasnije barokizirana crkva Sv. Nikole i crkva Sv. Marije na Grži. — Srednji brod današnje župne crkve Sv. Kuzme i Damjana gradio je 1473. majstor Radosan, dok su ostale radove izvodili gruški zidari Lukša Ilijić, Maroje Ratković i Maroje Cvitković, te korčulanski klesari Marko Kršulović i Ivan Miloradović. Crkva je proširena bočnim lađama krajem XVI. i poč. XVII. st., kada je dovršeno i trodijelno pročelje. Neogotički zvonik je iz 1942. U crkvi se ističu dva kamena poluciborija iz XVI. st., dvojna

LASTOVO, tlocrt crkvice Sv. Luke

LASTOVO

Gospina ikona dubrovačke slikarske škole s kraja XV. st., i oltarna slika G. Lanfranca iz 1632 – 33, te od kovinskih predmeta: gotičko-renesansni kalež, možda rad Pavka Antojevića, ophodni križ što ga je 1576. skovao Marul Ivaneo i dvije klasično ukrašene renesansne brončane zdjele koje je dao saliti čuveni Lastovac Dobrić Dobričević. On je oko 1516. naručio kod mlet. slikara Francesca Bissola palu u načinu »svetih razgovora« za crkvu Sv. Marije usred groblja, te se dao na njoj portretirati. U nizu lastovskih crkvice izdvaja se još crkva Sv. Roka, u kojoj je od svečeva oltara ostao samo njegov kip što ga je izrezbario korčulanski majstor Frane Čiočić oko 1620.

LIT.: E. Galli, Lagosta, Nuove scoperte archeologiche nell' isola, Atti della Reale accademia nazionale dei Lincei (Roma), 1938, 14. — E. Dyggve, Crkva sv. Luke na Lastovu, VJAH, 1950, 52. — M. Lucijanović, Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike, Anali – Dubrovnik, 1954. — C. Fisković, Lastovski spomenici, Prilozi – Dalmacija, 1966. — J. Belamarić, Vodič Lastova, Split 1985.

Jos. B.

LASZOWSKI, Emilij, povjesničar i arhivist (Brlog na Kupi, 1. IV. 1868 – Zagreb, 28. XI. 1949). Diplomirao pravo u Zagrebu. Radio u Zemaljskome arhivu u Zagrebu od 1891. kao službenik, 1925 – 39. kao ravnatelj. Objavljivao zbirke pov. izvora, studije s područja povijesti i kulturne povijesti, prikaze o gradovima i gradinama u Hrvatskoj. Dio njegove opsežne bibliografije odnosi se na teme iz povijesti umjetnosti. Glavni je poticatelj osnivanja Muzeja grada Zagreba (1907) i njegov prvi direktor. Sudjelovao u organizaciji Kulturno-historijske izložbe grada Zagreba (1925). Vodio akcije za očuvanje spomenika; inicijator obnove grada Ozlja i uređenja kulturnopov. muzeja u njemu. Uređivao genealoško-heraldički časopis »Vitezović«, reviju »Prosvjeta« i »Vjesnik Državnog arhiva« u Zagrebu.

BIBL.: Grad Brlog i njegovi gospodari, Svjetlo, 1889; Ribnik, Zagreb 1893; *Okolje Kupe i Korane* (s R. Lopašićem), Zagreb 1895; *Izveštaji Ivana Pieronija o hrvatskim krajiškim gradovima i mjestima god. 1639*, Starine JAZU, 1898, 29; *Epitafij bana Petra Erdőda*, VjZA, 1899; *Hrvatske povijesne građevine*, Zagreb 1902; *Nacrti za obnovu Dubovca kod Ozlja*, VjHAD, 1913; *Drežnik*, HP, 1914; *Povijesne crte o gradu Beli u županiji varaždinskoj*, VjHAD, 1914; *Gorski Kotar i Vinodol*, Zagreb 1923; »Dverce« u Zagrebu na Griču 1793, Narodna starina, 1924; *Franjevački samostan u Jastrebarskom*, VjZA, 1925; *Plemićeva kuća u Zagrebu*, Stari i Novi Zagreb (zbornik), Zagreb 1925; *Srebrni antependij zagrebačke stolne crkve*, ibid., 1925; *Obnova kapele sv. Jurja g. 1825*, ibid.; *Kuća bana Petra grofa Zrinjskoga u Zagrebu*, ibid.; *Izradba jednog klecala pred oltarom sv. Barbare u stolnoj crkvi u Zagrebu g. 1688*, ibid.; *Zrinski mauzolej u Sv. Jeleni kod Čakovca*, HK, 1928; *Grad Ozalj i njegova okolina*, Zagreb 1929; *Razgrabljene stvari grofa Petra Zrinjskoga i Franje Krste Frankopana i njihovih pristaša g. 1670 – 1671*, Starine JAZU, 1948, 41.

LIT.: V. Deželić st., Bibliografija književnoga rada Emilija Laszowskoga 1889 – 1929, VjZA, 1929. — J. Ulčnik, Emilije pl. Laszowski, hrvatski povjesničar, Zagreb (revija), 1943, 1 – 3.

L. D.

LATKOVIĆ, Zlatko, slikar (Berkasovo kraj Šida, 18. III. 1928). Studirao teologiju u Đakovu, diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1961 (Lj. Babić); 1963 – 81. živio u Berlinu. Radi portrete i kompozicije u kojima teškim zasićenim bojama najčešće slika čovjeka obilježena tragikom koju nosi u

sebi. — Samostalno izlagao u Berlinu (14 izložbi) i Zagrebu 1981, 1982, 1983, 1984, (grafike, slike).

LIT.: H. Baumann, Zlatko Latković (katalog), Berlin 1972.

LATTUGA, Giovanni, venec. štukater (XVIII. st.). Vrlo elegantnom štukaturom ukrasio je 1750. svod svetišta i brodova crkve Sv. Eufemije u Rovinju.

LIT.: Horvat – Matejčić – Prijatelj, Barok.

LAURANA → VRANJANIN

LAVALLÉE, Joseph, franc. književnik (Dieppe, 23. VIII. 1747 – London, 28. II. 1816). Objavio je seriju grafika *I jadranske obale* L. F. Cassasa (*Voyage pittoresque et historique de l'Istrie et de la Dalmatie*, Paris 1802) s popratnim tekstom koji uglavnom ponavlja prije objavljene opise A. Fortisa i J. Spona.

LIT.: D. Keckemet, Luis François Cassas i njegove slike Istre i Dalmacije, Rad JAZU, 1978, 379. — M. Rožman, Francuski putopisci kroz Dalmaciju od prvog križarskog pohoda do kraja XVIII. stoljeća (IV), Mogućnosti, 1991, 3 – 4.

R.

LAY, Ivan, arhitekt i urbanist (Đakovo, 25. VI. 1915). Tehničku školu završio u Sarajevu 1934. Radi u državnoj službi; surađuje s arhitektom D. Grabrijanom. Poslije II. svj. r. zaposlen u Ministarstvu građevina, 1947. sudjeluje u osnutku Urbanističkoga instituta Hrvatske (s V. Antolićem), u kojemu djeluje do umirovljenja. Radi na metodologiji urbanističkoga planiranja, istraživanju razvitka gradova i pokrajina u Hrvatskoj (Zagreb, Osijek, Nacionalni park Plitvice, Požega, Nova Gradiška, Koprivnica, Karlovac, Sisak, Istra). Istražuje pov. gradske jezgre te sudjeluje na izradi

N. LAZANIĆ, Sv. Vlaho, Dubrovnik, crkva Sv. Vlaho

